

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ  
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД  
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

НАУКОВИЙ ВІСНИК  
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ISSN 2524-0609

*Серія*

ПЕДАГОГІКА

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

*Збірник наукових праць*

*Випуск 1(52)*

Ужгород – 2023

**Науковий вісник Ужгородського університету. Серія:  
«Педагогіка. Соціальна робота». Випуск 1 (52) ' 2023**

– науково-практичний журнал у галузі педагогіки, в якому висвітлюються актуальні питання методології та історії педагогіки, теорії і практики навчання, теорії і практики виховання, теорії і методики професійної освіти, соціальної педагогіки, соціальної роботи, сучасних педагогічних технологій та інших галузей педагогічної науки.

**Редакційна колегія**

**Головний редактор:**

**Бартош Олена** – кандидат педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

**Заступник головного редактора:**

**Козубовська Ірина** – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

**Члени редколегії:**

**Воротникова Ірина** – кандидат педагогічних наук, доцент, Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна)

**Голоніч Ян** – доктор філософії у галузі соціальної роботи, Університет Коменського в Братиславі (Словаччина)

**Данко Дана** – кандидат педагогічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

**Канюк Олександра** – кандидат педагогічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

**Кузьма Ірина** – кандидат педагогічних наук, Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти; Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна)

**Микитенко Наталія** – доктор педагогічних наук, професор, Львівський національний університет імені Івана Франка (Україна)

**Олексюк Наталія** – доктор педагогічних наук, професор, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна)

**Опачко Магдаліна** – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

**Оросова Рената** – доктор філософії у галузі педагогіки, Кошицький університет імені Павла Йозефа Шафарика (Словаччина)

**Повідайчик Оксана** – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

**Попадич Олена** – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

**Попович Анна** – кандидат соціологічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

**Розлуцька Галина** – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

**Сміла Йоанна** – доктор педагогічних наук, доцент, Жешувський Університет (Польща)

**Сокол Мар'яна** – доктор педагогічних наук, професор, Тернопільський національний медичний університет імені І.Я.Горбачевського (Україна)

**Станчак Ярослав** – доктор філософії у галузі соціальної роботи, доцент, Університет Коменського в Братиславі (Словаччина)

**Станчіене Далія Марія** – доктор гуманітарних наук, професор, Клайпедський університет (Литва)

**Ткаченко Павло** – кандидат педагогічних наук, доцент, Житомирський національний агроєкологічний університет (Україна)

**Товканець Ганна** – доктор педагогічних наук, професор, Мукачівський державний університет (Україна)

**Товканець Оксана** – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

**Шандор Федір** – доктор філософських наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

**Шемпрух Йоланта** – доктор педагогічних наук, професор, Жешувський Університет (Польща)

**Шищенко Інна** – кандидат педагогічних наук, доцент, Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка (Україна)

**Рецензенти:**

**Леврінц Маріанна** – доктор педагогічних наук, професор

**Мешко Галина** – доктор педагогічних наук, професор

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 7972 від 9 жовтня 2003 р.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників, і розповсюджувачів видавничої продукції Серія 3м №32 від 31 травня 2006 р.

**Засновник і видавець:**

Ужгородський національний університет, Україна, 88000, м.Ужгород, пл.Народна, 3. Видавництво: вул. Капітульна, 18; e-mail: goverla-print@uzhnu.edu.ua

**Адреса редакції:**

88017, м.Ужгород, вул.Університетська, 14, факультет суспільних наук, кім.218  
e-mail: olena.bartosh@uzhnu.edu.ua  
Сайт: <http://www.visnyk-ped.uzhnu.edu.ua>

Збірник наукових праць видається з березня 1998 р., двічі на рік.

На підставі Наказу Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020 р. (додаток 4) збірник включено до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б» у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки; 012 – Дошкільна освіта; 013 – Початкова освіта; 014 – Середня освіта (за предметними спеціальностями); 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями); 016 – Спеціальна освіта; 231 – Соціальна робота).

Збірник представлено у наукометричних базах даних, репозитаріях та пошукових системах: Google Scholar (США); Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського (Україна); Index Copernicus – ICV 2021: 99.03 (Польща)

Рекомендовано до друку Вченою Радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол №5 від 04 травня 2023 року

УДК 371; 378; 364

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2023. Випуск 1 (52). 256 с.

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE  
STATE UNIVERSITY  
«UZHHOROD NATIONAL UNIVERSITY»

SCIENTIFIC BULLETIN OF  
UZHHOROD UNIVERSITY

ISSN 2524-0609

*Series*

PEDAGOGY

---

SOCIAL WORK

*Collection of Scientific Works*

*Issue 1 (52)*

Uzhhorod – 2023

## Scientific Bulletin of Uzhhorod University.

Series: «Pedagogy. Social Work». Issue 1 (52) '2023

– is a scientific-practical journal in the field of pedagogy. Its main thematic areas are the current issues of: methodology and history of pedagogy, theory and practice of teaching, theory and practice of education, theory and methodology of professional education, social pedagogy, social work, modern pedagogical technologies and other areas of pedagogical science.

### Editorial Board

**Editor-in-Chief: Bartosh Olena** – Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)  
**Deputy of Editor-in-Chief: Kozubovska Iryna** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

### Members of the Editorial Board:

**Vorotnykova Iryna** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine)  
**Holonič Ján** – Doctor of Philosophy in Social Work, Comenius University in Bratislava (Slovakia)  
**Danko Dana** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)  
**Kanyuk Oleksandra** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)  
**Kuzma Iryna** – Candidate of Pedagogical Sciences, Ternopil Regional Municipal Institute of Postgraduate Pedagogical Education; Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University (Ukraine)  
**Mykytenko Natalia** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine)  
**Oleksyuk Natalia** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University (Ukraine)  
**Opachko Mahdalyna** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)  
**Orosová Renáta** – Doctor of Philosophy in Pedagogy, Pavol Jozef Šafárik University in Kosice (Slovakia)  
**Povidaichyk Oksana** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)  
**Popadych Olena** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)  
**Popovych Anna** – Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)  
**Rozlutska Halyna** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)  
**Smyla Joanna** – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, University of Rzeszów (Poland)  
**Sokol Mariana** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, I.Ya.Horbachevsky Ternopil National Medical University (Ukraine)  
**Stančiak Jaroslav** – Doctor of Philosophy in Social Work, Associate Professor, Comenius University in Bratislava (Slovakia)  
**Stanciene Dalia Marija** – Doctor of Humanities, Professor, Klaipeda University (Lithuania)  
**Tkachenko Pavlo** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Zhytomyr National Agro-Ecological University (Ukraine)  
**Tovkanets Hanna** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Mukachevo State University (Ukraine)  
**Tovkanets Oksana** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)  
**Shandor Fedir** – Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)  
**Szempruch Jolanta** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, University of Rzeszów (Poland)  
**Shyshenko Inna** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, A.S.Makarenko Sumy State Pedagogical University (Ukraine)

### Reviewers:

**Lórinicz Marianna** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor  
**Meshko Halyna** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Certificate of the print media state registration Series KV № 7972 dated by October 9, 2003

Certificate of state registration of publishers, manufacturers, and distributors of publishing products Series 3m №32 dated by 31 May 2006

Founder and publisher:  
Uzhhorod National University, Ukraine, 88000, Uzhhorod, Narodna square, 3. Publishing House Goverla: Kapitulna str., 18;  
e-mail: goverla-print@uzhnu.edu.ua

Editorial address:  
88017, Uzhhorod, Universitetska str., 14, Faculty of Social Sciences, room 218, e-mail: olena.bartosh@uzhnu.edu.ua  
Website: <http://www.visnyk-ped.uzhnu.edu.ua>

The journal is being published twice a year since March 1998.

Based on the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 886 of 02.07.2020 (Annex 4) the collection is included in the List of scientific professional publications of Ukraine category «B» in the field of pedagogical sciences (011 – Educational, pedagogical sciences; 012 – Preschool education; 013 – Primary education, 014 – Secondary education (by subject specialties), 015 – Professional education (by specializations), 016 – Special education, 231 – Social work).

The journal is registered in scientometric databases, repositories and search engines: Google Scholar (the USA); National Library of Ukraine named after Vernadsky (Ukraine); Index Copernicus – ICV 2021: 99.03 (Poland)

Recommended for publication by the Scientific Council of Uzhhorod National University, record №5 from May 04, 2023

UDC 371; 378; 364  
Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social Work. 2023. Issue 1 (52). 256 p.

<b>Науменко Олександр, Стучинська Наталія, Мусієнко Людмила.</b> РОЛЬ МОТИВАЦІЇ У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ МАЙБУТНІМИ ЛІКАРЯМИ.....	119
<b>Несен Олена, Козлов Андрій, Спузяк Вікторія.</b> ПІДВИЩЕННЯ ЗАЦІКАВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНИХ ЗАВДАНЬ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	124
<b>Орос Віктор, Петечук Юлія.</b> ПЕДАГОГІКА СПІВРОБІТНИЦТВА ПРИ ВИВЧЕННІ ШКІЛЬНОЇ МАТЕМАТИКИ.....	129
<b>Палкуш Віталія.</b> ТИПОЛОГІЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ШКІЛ США.....	133
<b>Пасічна Олена.</b> ФОРМУВАННЯ УМІНЬ І НАВИЧОК РОБОТИ З НАУКОВИМИ ТЕКСТАМИ У ПРОЦЕСІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ З КУРСУ «УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)» .....	137
<b>Писарчук Оксана, Гладун Леся.</b> ГУМОРИСТИЧНА ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS В ДОШКІЛЬНІЙ ТА ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ.....	141
<b>Повідайчик Михайло.</b> СУТНІСТЬ І ЗМІСТ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ КОНКУРЕНЦІЇ «П'ЯТИ СИЛ» М. ПОРТЕРА.....	148
<b>Повідайчик Оксана, Глебена Мирослава, Попик Мар'яна.</b> СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	154
<b>Поліщук Віра, Субтельний Микола, Гелюх Андріан.</b> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СТУДЕНТІВ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ .....	159
<b>Попадич Олена.</b> ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ЯК НАПРЯМ ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ .....	163
<b>Попович Анна, Сабовчик Антоніна, Кацьора Олександр.</b> PEST-ФАКТОРИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ: HELICOPTER VIEW.....	169
<b>Пришляк Оксана.</b> АНАЛІЗ РІВНІВ СФОРМОВАНОСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ .....	176
<b>Реблян Антоніна.</b> ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ.....	182
<b>Розлуцька Галина.</b> ВИМУШЕНЕ ПЕРЕСЕЛЕННЯ ЯК ЧИННИК ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ .....	186
<b>Саранча Ірина, Осецька Інна.</b> ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ КОМУНІКАЦІЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ СУПРОВОДУ ПІД ЧАС ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ .....	190
<b>Сікора Ярослава.</b> СТАНДАРТИЗАЦІЯ ІТ-ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ.....	195
<b>Сліпенко Вікторія.</b> ОСОБЛИВОСТІ МОВНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ .....	202
<b>Степчук Надія, Мордвінцев Геннадій, Сусла Вікторія.</b> ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ І ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ НАВЧАННІ ПЛАВАННЮ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ .....	206
<b>Стойка Олеся.</b> ТЕНДЕНЦІЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ В УГОРЩИНІ.....	210
<b>Товканець Ганна, Дендел Людмила.</b> ПОЧАТКОВА ОСВІТА У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ: ЦІЛІ, ЗМІСТ ТА ЗАВДАННЯ.....	214
<b>Товканець Оксана.</b> ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД У РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	218
<b>Товт Валерій, Сивохоп Едуард, Сусла Вікторія.</b> ФІЗИЧНІ ВПРАВИ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ДОВІЛЬНОЇ УВАГИ МОТОРНОГО ТИПУ В УЧНІВ 5-9 КЛАСІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ .....	223
<b>Томашевська Мирослава, Кучінка Тетяна.</b> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	228

<b>Mikheieva Oksana, Myshchak Liudmyla.</b> NEW CONDITIONS OF THE SOCIO-CULTURAL ENVIRONMENT OF YOUTH STUDENTS .....	115
<b>Naumenko Oleksandr, Stuchynska Natalia, Musiienko Liudmyla.</b> THE ROLE OF MOTIVATION IN LEARNING ENGLISH FOR SPECIAL PURPOSE BY FUTURE DOCTORS .....	119
<b>Nesen Olena, Kozlov Andrii, Spuziak Viktoriia.</b> INCREASING THE INTEREST OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN PERFORMING INDEPENDENT WORK DURING STUDIES AT INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION.....	124
<b>Oros Viktor, Petechuk Yuliia.</b> PEDAGOGICAL COOPERATION IN STUDYING SCHOOL MATHEMATICS.....	129
<b>Palkush Vitaliia.</b> TYPOLOGY OF ALTERNATIVE SCHOOLS IN THE USA .....	133
<b>Pasichna Olena.</b> FORMATION OF THE ABILITIES AND SKILLS OF WORKING WITH SCIENTIFIC TEXTS IN THE LANGUAGE TRAINING PROCESS FOR HIGHER EDUCATION STUDENTS IN THE CLASSES OF THE COURSE «UKRAINIAN LANGUAGE (BY PROFESSIONAL DIRECTION)» .....	137
<b>Pysarchuk Oksana, Hladun Lesia.</b> HUMOROUS THEATRICAL ACTIVITY AS A MEANS OF SOFT SKILLS FORMATION IN PRESCHOOL AND PRIMARY EDUCATION .....	141
<b>Povidaichyk Mykhailo.</b> THE ESSENCE AND CONTENT OF THE COMPETITIVENESS OF A MATHEMATICS TEACHER IN THE CONTEXT OF PORTER'S «FIVE FORCES» THEORY OF COMPETITION .....	148
<b>Povidaychuk Oksana, Hlebena Myroslava, Popyk Mariana.</b> ESSENTIAL CHARACTERISTICS OF SCIENTIFIC RESEARCH ACTIVITIES OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.....	154
<b>Polishchuk Vira, Subtelny Mykola, Heliukh Andrian.</b> FOREIGN EXPERIENCE OF SOCIAL SUPPORT OF STUDENTS: LESSONS FOR UKRAINE .....	159
<b>Popadych Olena.</b> LEGAL EDUCATION AS A WAY TO PREVENT DEVIANT BEHAVIOR AMONG ADOLESCENTS.....	163
<b>Popovych Anna, Sabovchuk Antonina, Katsora Oleksandr.</b> PEST-FACTORS OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT IN UKRAINE: HELICOPTER VIEW.....	169
<b>Pryshliak Oksana.</b> ANALYSIS OF LEVELS OF FORMATION OF INTERCULTURAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL.....	176
<b>Reblyan Antonina.</b> HISTORICAL ASPECTS OF THE ORGANIZATION OF SCIENTIFIC RESEARCH ACTIVITIES OF STUDENTS IN EUROPEAN UNIVERSITIES .....	182
<b>Rozlutska Halyna.</b> FORCED RESETTLEMENT AS A FACTOR OF DEVIANT BEHAVIOUR OF CHILDREN AND ADOLESCENTS IN THE MULTICULTURAL ENVIRONMENT .....	186
<b>Sarancha Iryna, Osetska Inna.</b> STUDY OF THE STATE OF COMMUNICATION TIES OF PRIMARY SCHOOL AGE CHILDREN IN THE PROCESS OF SUPPORT DURING INCLUSIVE EDUCATION .....	190
<b>Sikora Yaroslava.</b> STANDARDIZATION OF IT EDUCATION AT THE PRESENT STAGE: A COMPARATIVE ASPECT .....	195
<b>Slipenko Viktoriia.</b> PECULIARITIES OF THE LANGUAGE EDUCATIONAL POLICY OF THE EUROPEAN UNION COUNTRIES .....	202
<b>Stepchuk Nadiia, Mordvintsev Gennady, Susla Victoria.</b> USING MODERN INNOVATIVE METHODS AND TECHNOLOGIES IN TEACHING SWIMMING TO CHILDREN OF PRESCHOOL AGE.....	206
<b>Stoika Olesia.</b> THE TRENDS IN THE DIGITALIZATION OF TEACHER PROFESSIONAL TRAINING IN HUNGARY .....	210
<b>Tomashevskaya Myroslava, Kuchinka Tetiana.</b> ORGANISATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF PROFESSIONAL SKILLS OF FUTURE SPECIALISTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS .....	214
<b>Tovkanets Anna, Lendel Liudmila.</b> PRIMARY EDUCATION IN GREAT BRITAIN AT THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY: GOALS, CONTENT AND TASKS .....	218

УДК: 364.011.3-052:364:477  
DOI: 10.24144/2524-0609.2023.52.159-162

**Поліщук Віра Аркадіївна**

доктор педагогічних наук, професор  
кафедра соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності  
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна  
polvira1951@gmail.com  
<http://orcid.org/0000-0002-4119-4329>

**Субтельний Микола Богданович**

аспірант ОНП 231 «Соціальна робота»  
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна  
msubtelyi@gmail.com  
<https://orcid.org/0009-0003-4159-1652>

**Гелюх Андріан Сергійович**

студент спеціальності 231 «Соціальна робота»  
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна  
heluch3@gmail.com  
<http://orcid.org/0009-0005-6377-4657>

## ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СТУДЕНТІВ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

**Анотація.** Актуальність зумовлена важливістю удосконалення соціальної підтримки студентів в ЗВО України. Соціальна підтримка студентів та членів їх родин в сучасних умовах набуває особливого значення як необхідна умова допомоги й підтримки їх у життєвому й професійному самовизначенні і становленні. Мета статті: здійснення аналізу зарубіжного досвіду соціальної підтримки студентства з метою упровадження його прогресивних ідей в практику соціальної роботи зі студентами в ЗВО України. Використано теоретичні методи, пов'язані з вивченням результатів досліджень зарубіжних і вітчизняних дослідників щодо форм і методів соціальної підтримки студентів, а також метод узагальнення, порівняння, осмислення відомостей про зарубіжний та вітчизняний досвід соціальної підтримки студентів в ЗВО. Охарактеризовано особливості української моделі функціонування соціально-психологічних служб підтримки студентів у ЗВО. З'ясовано, що у зарубіжних країнах сформовані організаційні основи та упроваджені інноваційні технології соціальної підтримки студентів відповідно до сучасних викликів та потреб. Визначено провідні ідеї зарубіжного досвіду соціальної підтримки студентської молоді, що заслуговують на упровадження у ЗВО України.

**Ключові слова:** студент, заклад вищої освіти, соціальна робота, соціальна підтримка, соціальна служба, соціально-психологічна служба.

**Вступ.** Соціальна підтримка студентів визнана важливою і необхідною формою соціальної роботи з молоддю. Це зумовлено тим, що молодій людині в період студентства притаманна відсутність або недостатність життєвого досвіду, потреба професійного й життєвого самовизначення й самореалізації, необхідність і складність оволодіння професією і формування себе в професійному й особистісному контекстах. Завдання соціальної підтримки набувають особливої гостроти й актуальності стосовно допомоги, сприяння й підтримки студентів з інвалідністю, з особливими освітніми потребами, студентів-молодих батьків, які поєднують навчання з вихованням дітей, а також студентів-іноземців, що навчаються в університетах країн Європоу. Загально визнаним є факт, що період студентства є доволі непротим для переважної більшості молодих людей; набуваючи особливої складності в період нестабільності, життєвих викликів і ризиків, пов'язаних пандемією, війною, необхідністю міграції, біженства чи вимушеного переселення.

Саме тому соціальна підтримка студентів та членів їх родин в сучасних умовах набуває особливого значення як необхідна умова допомоги й підтримки їх у життєвому й професійному самовизначення і становленні.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** У процесі дослідження ми опиралися на наукові напрацювання дослідників щодо аналізу теоретичних аспектів соціальної підтримки студентства [1]; організації соціальної підтримки студентів в ЗВО України [3]; ролі студентських соціальних служб у вирішенні

соціальних проблем студентства [4; 6]. Особливий інтерес для нас представляють наукові розвідки вітчизняних і зарубіжних дослідників щодо діяльності соціальних служб і соціальної підтримки студентів в зарубіжних країнах [2; 5; 9].

**Актуальність дослідження** зумовлена необхідністю модернізації та упровадження інноваційних підходів до діяльності соціальних (соціально-психологічних) служб та здійснення соціальної підтримки студентів у ЗВО України відповідно до сучасних викликів та потреб.

**Мета статті** полягає в здійсненні аналізу зарубіжного досвіду соціальної підтримки студентства з метою упровадження його прогресивних ідей в практику соціальної роботи зі студентами в ЗВО України. Використано теоретичні методи, пов'язані з вивченням результатів досліджень зарубіжних і вітчизняних дослідників щодо форм і методів соціальної підтримки студентів, а також метод узагальнення, порівняння, осмислення відомостей про зарубіжний та вітчизняний досвід соціальної підтримки студентів в ЗВО.

**Виклад основного матеріалу.** У переважній більшості країн світу значна увага приділяється питанням соціальної підтримки студентів, що зумовлено розумінням складності періоду переходу молоді людини до самостійного життя і важливістю підтримки і допомоги їй у створенні оптимально сприятливих умов професійного й особистісного становлення. Окрім того, незаперечним є факт, що серед студентської молоді в зростає чисельність так званих вразливих категорій (студенти з інвалідністю, з осо-

близькими освітніми потребами, соціальні сироти, із числа військовослужбовців, учасників бойових дій, з родин біженців та вимушено переміщених).

Широка палітра соціальних, економічних, побутових, психологічних проблем, з якими стикаються сучасні студенти, плюс до цього наявність численних викликів і ризиків, пов'язаних пандемією і війною в Україні, може стати суттєвою перешкодою на шляху їх успішної адаптації в університетському освітньому просторі та подальшого професійного й особистісного становлення. Поділяємо наукову позицію дослідників, які трактують соціальну підтримку студентів як вид діяльності з надання превентивної та оперативної допомоги індивіду (студенту, викладачу), колективу (академічній групі) у вирішенні їх соціальних і психолого-педагогічних проблем [3, с. 135] та стимулювання їх до усвідомлення проблеми й прояву активності щодо її вирішення [6, с. 99].

В Україні на державному рівні визначено провідні спрямування соціальної підтримки студентів: доступність і безоплатність вищої освіти; надання державних стипендій та пільг; гарантування соціального забезпечення студентам із числа дітей-сиріт та позбавлених батьківського піклування; допомога з працевлаштуванням та інші. Кожен студент в Україні має право на безпечні та нешкідливі умови навчання, праці та побуту, на трудову діяльність у поза навчальний час, на вибір форми навчання, на пільговий проїзд у транспорті, забезпечення гуртожитком, безкоштовне користування бібліотеками, інформаційними фондами, послугами навчальних, наукових, медичних та інших підрозділів закладу.

У ЗВО України функцію соціальної підтримки студентів виконують психологічні (соціально-психологічні) служби, які започаткували свою діяльність з 1991 року. Зміст їх діяльності визначається Статутом навчального закладу; функції і форми роботи різняться відповідно до проблем, які мають місце в студентському середовищі чи в житті окремого студента. Психологічні (соціально-психологічні) служби ЗВО України у своїй діяльності, зазвичай, співвідносять технологію соціальної підтримки (соціально-психологічного супроводу) студента з етапами його навчання: адаптацією, інтенсифікацією та ідентифікацією [3, с. 136].

Як свідчить аналіз опрацьованої нами літератури та досвід зарубіжного стажування, у багатьох зарубіжних країнах нагороджено значний досвід соціальної роботи зі студентами щодо їх супроводу, захисту, підтримки й створення оптимально сприятливих умов для життєдіяльності, життєвого й професійного самовизначення та реалізації програми професійної підготовки й особистісного розвитку.

Важливим фактором, що сприяє успішному вирішенню різноаспектних питань соціальної підтримки студентів, визнано успішну діяльність у зарубіжних ЗВО соціальних служб. У контексті запозичення ідеї особливої уваги заслуговує той факт, що роботу таких студентських служб організовують і здійснюють відповідні фахівці (консультанти, радники), до яких ставиться вимога наявності відповідної професійної підготовки на магістерській програмі, яка передбачає вивчення психології, права, менеджменту, комунікації, технологій соціальної роботи, фандрайзінгу, конфліктології, соціального проектування, індивідуального й колективного консультування та практики індивідуальної, групової й командної роботи.

Аналіз опрацьованих нами матеріалів свідчить, що кожна країна по-своєму підходить до визначення пріоритетів і технологій реалізації соціальної під-

тримки студентів, які можуть суттєво відрізнятися не тільки в різних країнах, але й навіть у межах однієї країни.

В узагальненому контексті соціальні служби університетів реалізують свою діяльність за такими провідними спрямуваннями: допомога абітурієнтам при вступі до університету чи переведенні з іншого навчального закладу; допомога в успішній соціальній адаптації до студентського життя, умов навчання, проживання, вибору форм залучення до різних сфер студентського життя та соціокультурної діяльності; пропаганда здорового способу життя; проведення соціологічних досліджень з метою виявлення проблем у студентському середовищі та їх попередження і практичного вирішення; формування та розвиток у студентському середовищі різновекторного волонтерського руху; соціальна адаптація та супровід студентів з інвалідністю та особливими освітніми потребами (консультування студентів та їх батьків; допомога у пересуванні, навчанні, придбанні навчальних посібників; виконання ролі посередників між освітнім закладом та іншими установами); залучення студентів до діяльності, спрямованої на реалізацію концепції гуманізації системи суспільних відносин та сталого суспільного розвитку (формування й культивування загально цивілізаційних цінностей, екологічної свідомості, міжкультурної взаємодії, толерантності тощо); ініціювання розробки і реалізації різноманітних соціальних проєктів, спрямованих на вдосконалення життя як самих студентів так і навколишнього середовища та до різноманітних видів соціокультурної і дозвілєвої діяльності; сприяння в працевлаштуванні студентів (тимчасовому, сезонному та постійному при завершенні навчання); допомога студентам, які опинилися в силу певних обставин у складній життєвій ситуації; співпраця з органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, громадськими організаціями, фізичними особами з метою залучення їх до вирішенні питань соціального становлення та соціальної підтримки студентської молоді.

Особливість функціонування соціальних служб у зарубіжних ЗВО полягає у тому, що їх діяльність спрямована не тільки на сприяння, допомогу і створення належних умов професійного навчання та особистісного розвитку кожного студента, але й на прогностичні аспекти соціальної роботи (моніторинг, прогнозування й попередження ймовірних проблем, що можуть виникати у студентському середовищі). Тому в структурі діяльності соціальних служб університетів передбачено роботу не тільки консультантів, які надають соціальну підтримку/допомогу студентам на різних етапах їх перебування в університеті (від моменту вступу і аж до його завершення), але й відділів, що здійснюють моніторинг і сприяють реалізації запитів і побажань студентів щодо їх участі в спортивній, науковій, соціокультурній, громадській, волонтерській та інших сферах студентського життя. Закономірно, що пріоритетними напрямками діяльності соціальних служб університетів є підтримка студентів із малозабезпечених сімей (яка передбачає надання соціальних стипендій, виділення коштів на навчання, підручники, пальне тощо); підтримка і супровід студентів з інвалідністю та особливими освітніми потребами, студентів-військовослужбовців і тих, які мають проблеми, пов'язані з тривалою хворобою, насиллям, депресією чи організацією власного життєвого простору [5; 9]. В окремих ситуаціях (наприклад, відставання студента у навчанні, необхідності надання кваліфікованої консультації щодо вибору спеціалізації чи наявності певних психоло-



гічних проблем) консультанти, радники соціальних служб запрошують для допомоги викладачів університету чи інших кваліфікованих фахівців.

Вважаємо за доцільне зауважити, що соціальні служби зарубіжних університетів з кожним роком удосконалюють зміст і технології своєї діяльності. Так, протягом останніх років все частіше спостерігається практика упровадження соціальними службами напрямів діяльності, які виходять за межі традиційного розуміння соціальної роботи і включають питання формування у студентів здорового способу життя, охорони навколишнього середовища, забезпечення гендерної рівності, культивування толерантності й міжкультурної компетентності та багатьох інших, орієнтуючись при цьому на визнання цінності людини, її життя, її унікальності, необхідності її захисту і підтримки.

Про постійне вдосконалення змісту і технологій роботи соціальних служб університетів свідчать факти упровадження упродовж останніх років інформаційної та сервісної/фахової підтримки студентів, яка спрямована на допомогу і забезпечення студентів засобами кращого опрацювання інформації; онлайн-підтримки здобувачів, які в силу певних обставин спілкуються через аудіо-повідомлення чи месенджер або здобувають освіту в он-лайн режимі [5]. В окремих університетах соціальні служби опікуються гендерною і релігійною підтримкою студентів (за наявності такої потреби). Причому спрямування роботи університетських соціальних служб університетів є доволі різноманітними: так, соціальні служби окремих університетів опікуються пільгами для студентів на транспорт, знижками на заняття спортом, відвідування музеїв, театрів, кінотеатрів, а також на харчування (окремі з них димовляються з місцевими ресторанами і ті надають знижку студентам на замовлення). Соціальні служби багатьох європейських університетів допомагають студентам не тільки знайти додатковий заробіток і влаштуватися на роботу (офіційно студент в Європі може працювати від 10 до 20 годин на тиждень), але й допомагають узгоджувати зайнятість на робочому місці з графіком навчання [7].

Вважаємо за доцільне підкреслити, що у контексті сучасних викликів і ризиків, соціальні служби багатьох зарубіжних університетів постійно розширюють напрями і форми соціальної роботи зі студентами. У зв'язку із широкомасштабною війною в

Україні, європейські університети створили спеціальні програми соціальної підтримки українських студентів і членів їх родин. Так, наприклад, Мюнхенський Technische Universität оголосив про надання фінансової підтримки, консультації, навчання та спрощену заяву для вступу громадян України. Берлінський Freie Universität – один з провідних університетів Німеччини в галузі землі та комп'ютерних наук – оголосив про готовність прийняти громадян України, надати їм допомогу знайти роботу і надати фінансову допомогу. Інший берлінський університет – Technische Universität Berlin – окрім фінансової підтримки через фонд допомоги «Берлін-Україна» запропонував компенсувати витрати українським студентам, які навчаються на курсах німецької мови [7; 8].

Соціальні служби багатьох зарубіжних університетів надають консультації і допомогу українським біженцям у вирішенні проблем, пов'язаних з навчанням (при вступі, переведенні чи бажанні продовжити навчання). Вони пропонують безкоштовну юридичну допомогу, сприяють у поселенні в гуртожитки та вивченні мови, надають допомогу в придбанні навчальних матеріалів та комп'ютерного обладнання для навчання. Характерним є той факт, що студенти багатьох зарубіжних країн долучилися до волонтерської роботи з біженцями з України, до гуманітарних акцій і кампаній для збору медикаментів і коштів.

**Висновки.** Соціальна підтримка студентів у ЗВО України покликана сприяти створенню оптимально сприятливих умов їх життєдіяльності, повноцінного професійного й особистісного розвитку. Аналіз досвіду функціонування студентських служб в університетах зарубіжних країн свідчить про полівекторний і поліаспектний характер їх діяльності, спрямованої на вирішення різноманітних питань життєдіяльності, життєвого і професійного самовизначення студентів, реалізацію їх запитів і потреб. Соціальні/соціально-психологічні служби ЗВО України покликані розширити сфери свого функціонування і оптимізувати міст і форми діяльності відповідно до сучасних потреб, запитів і проблем студентів, пов'язаних з війною в Україні. На наш погляд подальшого вдосконалення потребують технології соціальної підтримки студентів з інвалідністю, воїнів ЗСУ, вимушено переміщених осіб та осіб, які здобувають освіту дистанційно.

#### Список використаної літератури

1. Сень Г.П. Теоретичні аспекти соціальної підтримки як фактора подолання стресу. Академія праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. 2007. № 2 (39). С.30–34.
2. Васьук Ф., Козубовська І. Психологічна служба у вищих навчальних закладах США і України (порівняльний аналіз). Порівняльна професійна педагогіка. 2012. № 2. С.14–23.
3. Коляденко С.М. Партнерська взаємодія для здійснення соціальної підтримки студентської молоді в умовах ВНЗ. Наукові записки Ніжинського державного університету ім.Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2016. № 1. С.134–139.
4. Романова Н.Ф. Роль студентських соціальних служб у вирішенні соціальних проблем в студентському середовищі. Український соціум. 2004. № 1. С.32–37.
5. Яшишак І.В. Діяльність студентської служби в університетах США як різновид соціальної підтримки студентів. Науковий журнал Хортицької національної академії. Педагогіка. Соціальна робота. 2022. № 1 (6). С.170–174.
6. Олексюк Н.С. Соціальне забезпечення особи як необхідна умова ефективності її соціальної реабілітації. Вісник Луганського національного університету ім.Т.Шевченка. Педагогічні науки. 2017. № 1 (306). Ч. I. С.97–104.
7. Безкоштовне навчання та робота. Як європейські університети допомагають українцям. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/travel/besplatnoe-obuchenie-rabota-evropeyskie-universitety-1647887044.html/amp>. (дата звернення: 25.03.2023).
8. Освітні програми, гранти та стипендії ЄС та держав-членів ЄС. URL: [http://euroquiz.org.ua/data/blog\\_dwnl/EU\\_Scholarship\\_Opportunities\\_Final\\_web.pdf](http://euroquiz.org.ua/data/blog_dwnl/EU_Scholarship_Opportunities_Final_web.pdf) (дата звернення: 18.03.2023).
9. Bok D. Universities and the Future of America. Durham: Duke University Press, 1990. 136 p.

#### References

1. Sen, H.P. (2007). Teoretychni aspekty sotsialnoi pidtrymky yak faktora podolannia stresu [Theoretical aspects of social support as a factor in overcoming stress]. *Academy of Labor and Social Relations of Ukraine Federation of Trade Unions*, 2, 30–34. [in Ukrainian]
2. Vashchuk, F., & Kozubovska, I. (2012). Psykholohichna sluzhba u vyshchychkh navchalnykh zakladakh SSHa i Ukrainy: porivnialnyi analiz [Psychological service in the US and Ukrainian higher education institutions: comparative analysis]. *Comparative professional pedagogy*, 2, 14–22. [in Ukrainian]

3. Kolyadenko, S.M. (2016). Partnerska vzaiemodiia dlia zdiisnennia sotsialnoi pidtrymky studentskoi molodi v umovakh VNZ [Partnership interaction for the implementation of social support of student youth in the conditions of the university]. *Scientific Notes of Nizhyn M.Gogol State University. Psychological and Pedagogical Sciences*, 1, 134–139. [in Ukrainian]
4. Romanova, N.F. (2004). Rol studentskykh sotsialnykh sluzhb u vyirishenni sotsialnykh problem v studentskomu seredovyshchi [The role of student social services in solving social problems in the student environment]. *Ukrainian society*, 1, 32–37. [in Ukrainian]
5. Iashchyschak, I. (2022). Diyalnist studentskoyi sluzhby v universytetakh SSHA yak riznovyd sotsialnoi pidtrymky studentiv [Activities of student services in US universities as a type of social support for students] *Scientific Journal of Khortytsia National Academy. Pedagogy. Social Work*, 1 (6), 170–174. [in Ukrainian]
6. Oleksyuk, N.S. (2017). Sotsialne zabezpechennia osoby yak neobkhidna umova efektyvnosti yii sotsialnoi reabilitatsii [Personal social security as a necessary condition for the social rehabilitation effectiveness]. *Herald of Lugansk T.Shevchenko National University. Pedagogical sciences*, 1 (306), I, 97–104. [in Ukrainian]
7. Bezkoshtovne navchannia ta robota. Yak yevropeiski universytety dopomahaiut ukraintsiam [Free education and work. How European universities help Ukrainians]. <https://www.rbc.ua/ukr/travel/besplatnoe-obuchenie-rabota-evropeyskie-universitety-1647887044.html/amp> [in Ukrainian]
8. Osvitni prohramy ta hranty YeS [EU educational programs, grants]. [http://euroquiz.org.ua/data/blog\\_dwnl/EU\\_Scholarship\\_Opportunities\\_Final\\_web.pdf](http://euroquiz.org.ua/data/blog_dwnl/EU_Scholarship_Opportunities_Final_web.pdf) [in Ukrainian]
9. Bok, D. (1990). *Universities and the Future of America*. Duke Univ. Press.

Стаття надійшла до редакції 31.03.2023 р.

Стаття прийнята до друку 04.04.2023 р.

**Polishchuk Vira**

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor  
Department of Social Work and Management of Socio-Cultural Activities  
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine

**Subtelny Mykola**

PhD Student majoring in "Social Work"  
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine

**Heliukh Andrian**

Master degree student majoring in "Social Work"  
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine

**FOREIGN EXPERIENCE OF SOCIAL SUPPORT OF STUDENTS: LESSONS FOR UKRAINE**

**Abstract.** The research relevance is determined by the necessity of studying innovative technologies of students social support to be implemented in higher education institutions of Ukraine. The article aim: to analyze the foreign experience of social support of students during their studies in higher education institutions. Methods applied: theoretical methods related to the study of the results of research by foreign and Ukrainian researchers regarding the forms and methods of social support for students, the method of generalization, comparison, and understanding of information on foreign experience of social (social-psychological) support of Ukrainian higher education institutions students. Features of the Ukrainian model of functioning of social (social-psychological) student support services in higher education institutions are characterized; assets and problematic aspects of the activity specified type are singled out. The tasks, leading directions and forms of social services work of foreign higher education institutions are outlined. The diversity of content, forms and methods of activity are characterized, as well as compliance with international approaches and standards of work with the youth, focus on meeting the needs and requests of students, creation of optimal conditions for vital self-determination, professional and personal formation. Innovative technologies of work of student social services determined by modern challenges are characterized: namely, social support for students with disabilities, foreign students and the implementation of special support programs for Ukrainian students and their family members who went abroad because of large-scale war in Ukraine.

**Key words:** student, institution of higher education, social work, social support, social service, social-psychological service.

**НАУКОВИЙ ВІСНИК  
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

**Серія**

**ПЕДАГОГІКА  
СОЦІАЛЬНА РОБОТА**

*Збірник наукових праць*

Випуск 1 (52)

*Комп'ютерна верстка*

*Тополянський С.І.*

**Статті подані в авторській редакції**

Здано до набору 05.05.2023. Підписано до друку 12.05.2023.

Формат 60x84. Папір офс. Гарнітура Times New Roman.

Друк різогр. Ум. друк. арк. 29,8.

Наклад 300 прим. Замовлення № 41

Віддруковано з готового оригінал-макета

*Видавництво УжНУ «Говерла»*

*88000, м. Ужгород, вул. Капітульна, 18.*

*Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників,*

*і розповсюджувачів видавничої продукції*

*Серія 3т №32 від 31 травня 2006 року*